

Position paper

VNG Inbreng SZW begroting

In de week van 10-12 oktober behandelt u de begroting SZW. De VNG vraagt uw aandacht voor de acht volgende onderwerpen.

- 1. Structureel borgen bestaanszekerheid op de lange termijn:**
Rijk: breng landelijk de basis op orde
- 2. Borgen Bestaanszekerheid Caribisch Nederland nu en op de lange termijn**
Zekerheid en perspectief nodig voor inwoners Caribisch Nederland
- 3. Koopkrachtmaatregelen 2024**
De zorg moet in de basis toegankelijk én betaalbaar zijn voor iedereen
- 4. Toegankelijke kinderopvang voor alle kinderen**
In de tussentijd voldoende SMI budget noodzakelijk
- 5. Structurele oplossing alleenverdienende huishoudens**
In de tussentijd pakken gemeenten hun verantwoordelijkheid
- 6. Arbeidsmarktinfrastructuur**
Zorg voor structurele middelen en geef rust en duidelijkheid
- 7. Leven lang ontwikkelen**
Investeer structureel en passend in de ontwikkeling van individuen
- 8. Inburgering**
De structurele financiële middelen voor de Inburgeringswet zijn ontoereikend voor gemeenten

1 Structureel borgen bestaanszekerheid op de lange termijn

Rijk: breng landelijk de basis op orde

Bestaanszekerheid is geen buzz-woord, het is de bittere realiteit in de buurten en wijken van gemeenten. Om te werken aan een betrouwbare overheid en het vertrouwen in de overheid te herstellen is nu actie nodig. [De Commissie Sociaal Minimum](#) heeft 28 september 2023 onderstreept dat het borgen van bestaanszekerheid nu en op de lange termijn noodzakelijk is. Voor alle inwoners – ook in Caribisch Nederland – moet het inkomen zeker en toereikend zijn om

van rond te komen en mee te doen. De VNG vindt het belangrijk dat nu eerst landelijk de basis op orde wordt gebracht. Als eerste stap in het herstel zouden landelijke regelingen toereikend moeten zijn voor het merendeel van de mensen met een inkomen op het sociaal minimum. Een betrouwbare overheid regelt de basis goed, gemeenten kunnen zich dan richten op maatwerk in bijzondere situaties. Inkomen moet weer voldoende en voorspelbaar zijn en (meer) werken mag niet onzeker maken. De basisvoorzieningen als zorg, onderwijs, wonen en [kinderopvang](#) moeten weer toegankelijk en betaalbaar zijn vanuit mensen

zelf. Niet omdat wij met allerlei ondersteuningsmaatregelen achteraf de toegang mogelijk maken.

Bestaansonzekerheid als verdienmodel (online gokindustrie en achteraf betalen) moet worden weggenomen. We richten ons bij verbeteringen in het stelsel bij voorrang op mensen die het meest afhankelijk zijn van de overheid voor hun bestaanszekerheid. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is de grondige herziening van het toeslagenstelsel, met een focus op zekerheid.

Pleidooi VNG

1. De VNG pleit voor 3 zaken:

- Landelijk de basis op orde: voldoende en voorspelbaar inkomen en elke basisvoorziening toegankelijk en betaalbaar. Inwoners moeten kunnen vertrouwen op de voorzieningen die ze nodig hebben. Een betaalbare woning waar ze in kunnen blijven wonen, toegankelijke zorg waar ze gebruik van kunnen blijven maken, voldoende en voorspelbaar inkomen waar ze hun rekeningen van kunnen betalen. Gemeenten hoeven hierdoor onder andere medische kosten, beschermingsbeleid en leermiddelen voor onderwijs niet meer te stutten via de bijzondere bijstand.
- Eenvoud: minder inkomenscomponenten voor besteedbaar inkomen. Met daarbij maatwerk voor persoonlijke crisissituaties. Dit geeft de gemeentelijke uitvoering rust en ruimte voor een menselijke uitvoering en persoonsgerichte aanpak.
- Inzicht en overzicht voor inwoners: een eenvoudig overzicht voor inwoners en inzicht per levensgebeurtenis wat er verandert. Dit mogelijk maken via proactieve dienstverlening: actief uitkeren in plaats van aanvragen, vooraf informatie beschikbaar stellen over wat er verandert aan besteedbaar inkomen bij life-events, een soepele overgang tussen regelingen.

Verhouding rijk en gemeenten uit balans geraakt

De Commissie Sociaal Minimum zegt terecht in hun rapport "Een zeker bestaan II" dat de verhouding tussen rijk en gemeenten uit balans is geraakt in het borgen van bestaanszekerheid.

Gemeenten hebben de afgelopen periode veel pleisters geplakt omdat de landelijke basis niet op orde is. Ze zien dat hun inwoners niet meer rondkomen en hebben allerlei tijdelijke maatregelen getroffen om hen te helpen en perspectief te bieden. Het borgen van bestaanszekerheid vraagt een fundamentele inzet van het gehele speelveld: rijk, uitvoeringsorganisaties, gemeenten en ook de politiek. De Commissie adviseert niet voor niks een sterke politieke sturing en fundamentele besluitvormende keuzes over de richting naar een toekomstbestendig stelsel van een sociaal minimum.

Citaat Peter Heijkoop, voorzitter VNG-commissie Participatie, Schuldhulpverlening & Integratie:

"Gemeenten zijn de bezemwagen achter falend rijksbeleid. We rijden de gaten dicht omdat de basis niet op orde is. De Commissie sociaal minimum adviseert ook om landelijk meer regie te nemen en terughoudend te zijn met nieuwe taken voor gemeenten"

Druk op de uitvoering verlichten

Het rijk moet ervoor zorgen dat er minder gaten in de huishoudbegrotingen vallen, zodat gemeenten zich kunnen bezighouden met het ondersteunen van mensen en niet met het dempen van de armoede. De Commissie sociaal minimum heeft terecht gezegd om terughoudend te zijn in het belasten van gemeenten met nieuwe taken, zodat de druk op de uitvoering kan worden verlicht. Dit betoog onderschrijven we van harte. De gemeentelijke uitvoering staat onder druk. De afgelopen jaren hebben gemeenten aan de lat gestaan voor de uitvoering van de TONK, TOZO en uitvoering van de Energietoeslag, etc.

- Gemeenten willen geen pleisters meer plakken en geen nieuwe ad hoc regelingen uitvoeren. Dit betekent ook dat gemeenten in 2024 geen energietoeslag willen uitvoeren. De VNG pleit er voor om bij toekomstige nieuwe regelingen voor een tijdelijke en structurele oplossing in eerste instantie naar het Rijk en de landelijke uitvoeringsorganisaties te kijken.

Gemeenten aan zet bij bieden van maatwerk

Wanneer landelijk de bestaansbasis goed op orde is, kunnen gemeenten doen waarvoor ze aan zet zijn, namelijk maatwerk bieden. Wanneer de kosten van bestaan lokaal of regionaal relatief hoger liggen dan het landelijk gemiddelde kunnen gemeenten, aanvullend op de landelijke bestaansbasis, een vangnet bieden aan hun inwoners. Het moet daarbij wel gaan om kleine aantallen en uitzonderingssituaties. Het is aan het rijk om dit te faciliteren en financieren.

2 Borgen Bestaanszekerheid Caribisch Nederland nu en op de lange termijn

Zekerheid en perspectief nodig voor inwoners Caribisch Nederland

Ons pleidooi voor het borgen van bestaanszekerheid nu en op de lange termijn geldt ook nadrukkelijk voor onze inwoners in Caribisch Nederland. Inwoners van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES) moeten, net als in Europees Nederland, kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten voor levensonderhoud. Het advies van de Commissie Sociaal Minimum Caribisch Nederland (voorzien op 6 oktober 2023) moet daarom ook voortvarend worden opgepakt. In de begroting SZW en Koninkrijksrelaties zijn hiervoor de eerste middelen gereserveerd. Uit het rapport moet blijken of dit afdoende is. De aangekondigde maatregelen in de begroting SZW zijn in ieder geval een stap in de goede richting voor de BES-eilanden. Het zijn eerste stappen in het fundamenteel bieden van zekerheid en perspectief die ook de inwoners van Caribisch Nederland nodig hebben. Wij vinden het belangrijk dat een nieuw kabinet werk maakt van het structureel borgen van bestaanszekerheid en het opvolgen van de Commissie Sociaal Minimum Caribisch Nederland (Thodé). Een sociaal minimum kan een einde maken aan de langdurige armoede waaronder een groot deel van de bevolking van Caribisch Nederland gebukt gaat.

3 Koopkrachtmaatregelen 2024

Na de val van het kabinet riepen wij uw Kamer op om een aantal cruciale zaken niet stil te laten vallen. Het borgen van bestaanszekerheid was daar één van. De afgelopen jaren hebben laten zien dat onze inwoners vaak kwetsbaar zijn in hun bestaanszekerheid. Bestaansonzekerheid en financiële problemen liggen vaak aan de basis van meer en ernstige problemen. De Commissie Sociaal Minimum heeft gepleit voor een investering van € 6 miljard, alleen al voor reparatie. De € 2 miljard koopkrachtreparatie is dus een stap in de goede richting maar voor structureel borgen van bestaanszekerheid op de lange termijn is er veel meer nodig. Uw Kamer heeft verschillende voorstellen ingediend. Voor gemeenten is het belangrijk dat de maatregelen bijdragen in het structureel borgen van bestaanszekerheid.

De zorg moet in de basis toegankelijk én betaalbaar zijn voor iedereen

Laten we nu beginnen met het uitwerken van het advies "Een zeker bestaan II". In de tussentijd maken we ons voor 2024 zorgen dat kwetsbare inwoners volgend jaar onvoldoende verzekerd zijn, met onvoldoende toegang tot zorg en zorg mijden met hogere kosten tot gevolg. Het verhogen van de toeslagen is structureel geen wenselijke oplossing, omdat dit het risico op schulden vergroot en we juist een fundamentele herziening van de toeslagen willen. Maar het verhogen van de zorgtoeslag (in stand houden van de eenmalige verhoging zoals in 2023) kan een tijdelijke oplossing zijn voor 2024. Kwetsbare inwoners zien in november al dat hun zorgpremie fors stijgt, en moeten de afweging maken of ze collectief en aanvullend verzekerd blijven, of dat ze gaan overstappen. De Commissie Sociaal Minimum heeft 28 september jl. juist aangegeven dat zaken als de aanvullende zorgverzekering centraal geregeld moeten worden. Gemeenten geven nu veel uit aan medische kosten voor haar inwoners. De zorg moet in de basis toegankelijk en betaalbaar zijn voor iedereen.

4 Toegankelijke kinderopvang voor alle kinderen

De VNG pleit voor toegankelijke kinderopvang voor alle kinderen. Uit [onze quikscan](#) blijkt dat gemeenten grote risico's zien dat in het nieuwe financieringsstelsel zonder aanvullende maatregelen de toegankelijkheid afneemt en de kansongelijkheid groter wordt. Met het instellen van een prijsplafond en het laten vervallen van de arbeidseis kan dit tegengegaan worden.

In de tussentijd voldoende SMI budget noodzakelijk

Zolang er nog geen algemene toegang voor alle kinderen is, zijn er aparte gemeentelijke regelingen nodig voor kinderopvang voor ouders die niet in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag. Uw kamer heeft [een motie aangenomen](#) waarin €425 miljoen wordt vrijgemaakt voor om de maximum uurprijs bij de kinderopvang op te hogen. Het bedrag dat gemeenten ontvangen via het gemeentefonds voor de kinderopvang op basis van sociaal medische indicatie (SMI) is sinds 2010 (€ 28 miljoen) niet opgehoogd, anders dan met het accres. Dit terwijl de vraag, kosten en complexiteit wel is toegenomen. Hierdoor komen veel gemeenten in de knel met de middelen voor SMI en daarmee de

ouders die niet in aanmerking komen voor reguliere kinderopvangtoeslag, maar waar wél een sociaal/medische urgentie is voor kinderopvang. Er zijn gemeenten die drie maal zoveel uitgeven aan SMI dan wat er op basis van de eerdere toevoeging aan het gemeentefonds voor beschikbaar gesteld is door het rijk. De VNG vraagt om binnen de € 425 miljoen ook ruimte te maken voor verdubbeling van de gemeentelijke SMI-regelingen.

5 Structurele oplossing voor alleenverdienende huishoudens

Het kabinet heeft met Prinsjesdag de structurele en tussentijdse oplossing gepresenteerd voor de groep alleenverdienende huishoudens. De eenverdienersproblematiek speelt al geruime tijd en is in 2016 aangekaart door de Nationale Ombudsman. Door een onbedoelde en complexe samenloop van fiscaliteit, toeslagen en sociale zekerheid is er een groep alleenverdienende huishoudens die een lager besteedbaar inkomen heeft dan een paar in de bijstand. Wij hebben altijd gepleit voor een structurele oplossing voor deze inwoners. We zijn positief dat het demissionaire kabinet deze structurele oplossing voor de Eenverdienersproblematiek gaat uitwerken. Daarnaast pakken gemeenten ook hun verantwoordelijkheid.

De afgelopen maanden heeft VNG samen met de betrokken departementen, Divosa, UWV, Dienst Toeslagen en de Belastingdienst intensief gezocht naar mogelijke oplossingen. De uitkomst hiervan is dat het kabinet zich committeert aan een structurele oplossing via de fiscaliteit. Helaas is de structurele oplossing in de fiscaliteit niet op korte termijn maakbaar door reeds overbevroegde Informatievoorziening (IV)-capaciteit van de Belastingdienst. In de tussentijd moet ook de bestaanszekerheid van deze groep inwoners worden geborgd. In het proces is gekeken naar mogelijkheden bij UWV, Dienst Toeslagen en gemeenten. We hebben altijd gezegd dat publieke dienstverleners als UWV en Dienst Toeslagen ook hun verantwoordelijkheid moeten nemen.

In de tussentijd pakken gemeenten hun verantwoordelijkheid

Een tijdelijke regeling bleek niet uitvoerbaar door UWV of Dienst Toeslagen. Met de structurele oplossing in het vooruitzicht, heeft VNG aangegeven bij te kunnen dragen aan een tussentijdse oplossing onder de door ons gestelde randvoorwaarden en een uitvoeringstoets. In een Bestuurlijk Overleg VNG-SZW op 12 september 2023 hebben wij de randvoorwaarden benadrukt en demissionair minister Schouten heeft aangegeven dat het kabinet zich daaraan committeert om tot een uitvoerbare regeling te komen. Voor deze tijdelijke regeling is een bedrag van € 89 miljoen gereserveerd. Hierbij is ook rekening gehouden met uitvoeringskosten. Wij zullen gemeenten nadrukkelijk betrekken bij de uitwerking van de regeling.

6 Arbeidsmarktinfrastructuur

Zorg voor structurele middelen en geef rust en duidelijkheid

De dwarsdoorsnijdende uitdaging die de krapte op de arbeidsmarkt met zich meebrengt, is voelbaar op verschillende

manieren. Primaire stelsels zoals de zorg en het onderwijs staan onder druk vanwege personeelstekorten, sociaal maatschappelijke opgaven en transitie komen tot stilstand vanwege onvoldoende beschikbaar arbeidscapaciteit en het economische groei- en innovatievermogen neemt af vanwege de structurele krapte. Het ondermijnt de brede welvaart voor individuen en regio's. De urgentie om toekomstbestendig, robuust en passend gefinancierde arbeidsmarktdienstverlening te organiseren in de nabijheid van inwoners en het (mkb-)bedrijfsleven, is immens.

Ten tijde van de coronacrisis is de publiek-private samenwerking opgezet voor aanvullende arbeidsmarktdienstverlening, door de inrichting van Regionale Mobiliteitsteams (RMT's) in alle 35 arbeidsmarktregio's. Er komen bezuinigingen op de RMT's. Dit betekent voor gemeenten en haar samenwerkende partijen in de regio onzekerheid. De RMT's blijken voor gemeenten een succesvolle manier om samen te werken met UWV, sociale partners en het onderwijs, veelal binnen bredere sociaaleconomische onderwijs en arbeidsmarktprogramma's in de regio. Het wegvallen van toekomstig budget voor deze arbeidsmarktdienstverlening bemoeilijkt het zetten van verdere stappen om de dienstverlening aan inwoners te optimaliseren. Het is hierdoor niet mogelijk om de (samenwerking tussen organisaties binnen en de werkwijze van de) RMT's structureel te borgen in de regionale dienstverlening. Door die onzekerheid worden contracten nu al niet verlengd en komt deze beweging tot stilstand. Zorg voor structurele middelen en geef zo rust en duidelijkheid.

7 Leven lang ontwikkelen

Investeer structureel en passend in de ontwikkeling van individuen

Naast toegankelijke arbeidsmarktdienstverlening aan werkenden en werkzoekenden, is over de noodzaak van een leven lang ontwikkelen brede consensus. Werk verandert in een snel tempo en

sommige banen verdwijnen volledig in de toekomst. Om de duurzame inzetbaarheid en (inter- en intra) sectorale mobiliteit van alle inwoners te bevorderen, is het essentieel om te investeren in om- en bijscholingsmogelijkheden voor individuen.

Het STAP-budget wordt per 2024 afgeschaft. Hoewel het kabinet het belang dat mensen zich kunnen blijven ontwikkelen tijdens hun loopbaan onderstreept, wordt slechts een beperkt deel van de vrijgekomen middelen van het STAP-budget overgeheveld naar de verruiming van de SLIM-regeling. Niet alleen is nog onduidelijk hoe deze verruiming voor individuele scholing vormgegeven wordt, ook staan de beperkte middelen niet in verhouding tot de enorme grootte van de opgave. Zorg voor een toegankelijke investering in leven lang ontwikkelen voor individuele inwoners, passend bij de urgentie en omvang van de opgave.

8 Inburgering

Structurele financiële middelen voor de Inburgeringswet ontoereikend voor gemeenten

Gemeenten ervaren op langere termijn onzekerheid rondom de beschikbare financiële middelen voor de gehele inburgeringswet. Er zijn verschillende incidentele middelen toegekend. Wij roepen op om het beschikbare budget structureel mee te laten bewegen met de instroom van asielzoekers en de taakstelling. Eén van de onderdelen die voor gemeenten onzekerheid bracht was het voortbestaan van de onderwijsroute. Hiervoor zijn reeds door het ministerie van SZW en OCW aanvullende middelen tot 2029 beschikbaar gesteld die meebewegen met de instroom. Dat stelt gemeenten in staat om (weer) contracten aan te gaan met onderwijspartijen en om het functioneren van de onderwijsroute in de praktijk mee te nemen in de brede evaluatie. Zie voor meer informatie: [Inbreng VNG voor CD Inburgering 27 september | VNG](#).